

KA 71, 47

II c  
1408





AD  
O R A T I O N E M

MVNERIS IN LYCEO TORGAVIENSI

ADEVNDI CAVSA

D. V. MAII A. C. MDCCCCLXXXIII.

HORA VIII. MATVTINA

AVDIENDAM

PATRONOS ET FAVTORES

INVITAT

ET

DE IMAGINIBVS ROMANAE NOBILITATIS

INSIGNIBVS

DISSERIT

M. TRAVGOTT FRIDERICVS BENEDICT

RECTOR DESIGNATVS.

LIPSI AE

LITTERIS SOMMERI.



AD  
ORATIONEM

MYNERIS IN LYCEO TORGAUENSIS

ADDEYNDI CAUSA

D. V. MAHLE & C. GLASBECKERH.

NOVA VIII. MATURINA

ADDENDUM

PATRONOS ET FAVTORES

INVITAT

ET

DE MAGNIBVS ROMANAE NOBILITATIS

INSIGNIBVS

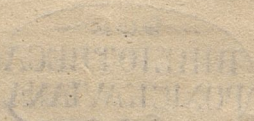
DISSERT.

M. TRAVGOTT KRIBERVS ERNESTVS

RECTOR DESIGNATVS

LIPSIÆ

LITTERIS SOMMERI





I.

Cum nuperrime ad lectionem duorum LIPSIENSIS librorum accederem, quos *Electorum* nomine insigniuit, quique redolent iam *ditionem*, quae dicitur, *Lipsianam* <sup>1)</sup>; inter alia, quae de Romanorum antiquitatibus dedit, *caput 29. Lib. I. de Imaginibus* imprimis lectu dignum videbatur. Quare facere non potui, quin Lipsii sequerer de his conscribendis consilium, quo praeitutum se iuuentuti ad doctrinam veterem affirmat: ideoque, quae dixit ibi, pluribus, quoad fieri poterat, examinaui et alia quaedam,

A 2

1) Nota est mutatio, quam vario tempore Lipsiana scribendi ratio subiit. Cum enim iuuenis vix nouemdecennis (quod ipse enarrat in Praefatione ad Var. Lect.) prima ingenii et doctrinae specimina, libris III. Variar. Lect. conscriptis, ederet, Ciceronem imitatus florido atque copiosiore dicendi genere est vsus. Mox autem ad emendanda Plauti, Senecae atque Taciti scripta delatus stilum verit paululum atque pressius proposuit omnia cum summa breuitate, quae quidem obscuritatem interdum peperisse in vltimis potissimum scriptis eius videtur. conf. AVBERT. MIRAEVS in vita Lipsii.



dam, quae veterum scripta de imaginibus Romanae nobilitatis tradunt, adieci.

Quod igitur ad ipsam vocabuli: *Imago* significationem attinet, FESTVS ET VOSSIVS <sup>2)</sup> ab imitatione dictum putant, vt adeo *simulacrum* indicet *vultus seu formae anterioris similitudinem referens*. Plurimumque distinguunt veteres scriptores imaginem a *statua* et *figno*, quae *de solida potius materia* <sup>3)</sup>, de simulacris o lapide, ligno, marmore, aere etc. confectis adhibentur, cum contra *imaginis nomine cereum* inprimis, *vario colore adumbratum*, complectantur. Sed loca quoque occurrunt, quibus non obseruatum illud discrimen legitur. Ita CICERO <sup>4)</sup> narrat: *se Demosthenis imaginem ex aere vidisse*, quibus plura scriptorum loca post Ciceronis aetatem possent adiungi. <sup>5)</sup> *Effigiem* etiam ab imagine diue vt speciem a genere, docet AVS. POPMA: <sup>6)</sup> sed malim, haec duo vocabula inter se plane permutari atque *complecti saepissime eandem notionem*, quod vel ipsa loca probant, quae Popma ad confirmandum illud discrimen laudauit. Ceterum nescio, quo fato RICHTERVS, <sup>7)</sup> qui Popmae librum recensuit, idem discrimen vocabulis imaginis atque idoli adixerit: hoc ab illo tanquam speciem a genere differre. Quod quidem quam falsum sit, ex eo statim apparet, quod imago de rei simu-

2) Ille in libro: *de verborum significatione*, hic in *Etymologico* sub h. v., vt quasi *Imitatio* antiquis sit dictum. Plurium eiusdem etymi verborum fit mentio ab eodem VOSSIO sub voc. *Vinum*. Alii ab *εἰκμα* graecorum deducunt. Aliter alii.

3) Vid. ERNESTI Clav. Ciceron. in voc. *signum*, et PLINII locus Hist. Natur. Lib. XXXV, 2. qui simul *classicus* est de illis veterum imaginibus et ita discrimen hoc innuit: *Apud maiores in atriis haec erant, quae spectarentur, non signa externorum artificum, nec aera aut marmora: expressi cera vultus singulis disponebantur armariis, vt essent imagines, quae comitarentur gentilicia funera.*

4) In Oratore, cap. 31.

5) Conf. TACITVS in Vita Agriculae cap. 46. num. 4. et omnino ERNESTI ad SVETON. Tit. cap. 4. qui variis exemplis idem demonstrat, quamuis OVDENDORPIVS ad SVETON. Vespas. cap. 1. ipsi refragetur.

6) In libro: *de differentiis verborum*, sub voc. *Effigies*.

7) Sub voc. *Imago*.

simulacro constante atque perpetuo manente adhibetur, *Idolum* autem plerumque ad inanes phantasiae atque oculorum fraudes, quae mox adfunt, mox evanescent, solet referri. (*ειδωλα τα φαινόμενα ἐν τῷ αἰερί φαντάσματα, ἀτάτα καὶ ἀβεβαιοα.*)

## §. II.

Iam si *materiam imaginum*, quae maiorum vultus in atriiis repraesentarent, respiciamus, iis effingendis ceram fuisse adhibitam antiquis temporibus, innumera scriptorum loca confirmant. Quo factum est, ut poetae de *Ceris*, hoc est, de imaginibus maiorum 8) saepe canerent, posita rei materia pro re, ut dicunt, materiata. Illas autem maiorum imagines a *Plasticis* fingi solitas, verosimillimum mihi quidem videtur. Sed dolendum est, *PLINIUM*, qui alias luculenter de eiusmodi rebus exponit, de ceris his effingendis tacuisse: ideoque difficilius est, indagare imaginum illarum originem atque fingendi artem. *Plasticen* quidem eadem occasione atque simili fere de causa, quae *Picturae* originem dederat, inventam tradit: 9) Demaratum autem Corintho, artis huius matre, profugum cum *Euchire* atque *Eugrammo* fictoribus *Tarquinius*, *Etruriae* urbem, se contulisse, quorum opera fingendi ars in *Etruria* potissimum excolta fuerit. Quae cum ita sint, *Plasticam* obtinuisse antiquissimis temporibus in *Italia*, non dubitamus, neque a vero alienum videtur, si quis primas maiorum imagines ex argilla confectas dicat, 10) donec cerae effingendae ars iis innotesceret: quae tamen non ita multo post, tum forte, cum melius suam imaginem exprimere vellent, inventa esse videtur.

Sed *CHRISTIVS* 11) nostra aetate in eam opinionem induci se passus est, qua picturis cera inuictis adnumerat illas nobilium imagines

A 3

gines

8) Conf. *OVID.* *Fast.* I, 591. *IUVENAL.* *Satyr.* VIII, 19.

9) Conf. *Hist. Nat.* lib. 35, sect. 43. cum quo conferri meretur de pictura inuenta narratio lib. 35. sect. 5.

10) Conf. *CHRISTVS* *Abhandlungen über die Literatur und Kunstwerke des Alterthums.* pag. 187. et *PLINIUS* l. I. sect. 44. et 45.

11) In libro laudato, pag. 36. 302. etc.

gines, de qua quidem pingendi arte multis egit PLINIVS 12). ERNESTI 13) autem, plurimorum sententiam secutus, opposuit se ipsi atque *protomis* (des bustes) adnumerandas esse maiorum imagines censuit. Vtraque certe virorum doctissimorum sententia suis argumentis non est destituta. Protomas enim ex cera pura factas nec ignis nec tempestatis vim variam diu sustinere aut quouis anni tempore efferi in publicum tanquam funerum ornamenta potuissent, quin rimas agerent atque in paruula cerae fragmenta dilaberentur: quo quidem efficitur, ceram non quidem effictam, sed vt Christius voluit, inusitam istis imaginibus videri. Neque tamen picturis tantum adnumero, quales in annulis hodieque videmus aut parietibus esse caelo insculptas, ita, vt anterior tantum pars vultus emereret, quod contra Christium recte negavit Ernesti. Nisi enim protomae illae hominis caput et collum ab omni parte repraesentarent, quomodo in funeribus potuissent cum reliquo corporis trunco coniungi, variis ornari vestibus, vt quam simillimae redderentur, atque curru aut sellis curulibus imponi? 14) Si igitur dicam, quod res est, *duriozem quondam materiam, siue gypsum siue argillam putes, in illis imaginibus quasi fundamenti loco positam videri, quae tota quidem cera inusta obduceretur.* Illo quidem fundamento firmior imaginum forma et aptior redderetur, quam reliquo corpori imponerent, hac autem cera inusta maior redibat vultus similitudo. Praeterquam vero, quod ipsa rei natura tuetur meam explicandi rationem, quidam quoque PLINII locus 15) simile artificium significare atque optime huc facere vide-

12) H. N. lib. 35. cap. II.

13) In Archeolog. pag. 92.

14) Conf. POLYBIUS, Hist. Lib. VI. 51. cuius verba haec sunt: ταυτας δε τας εικονας — ανοιγοντες ποσειδι ψιλοτιμως. Επαν δε των οικειων μεταλλαξη τις επιφανης, αρχισι εις την εκφοραν περιπιθεντες, ως ομοιοτατοις ειναι δοκωσι, κατα δε το μεγεθος και την αλλην περιοπην. Ουτοι δε προσαναλαμβανασι εσθητα — περιπορφυρας — πορφυρας — διαχρυσας, αυτοι μεν εν εφ αριματων ετοι πορευοντα — οταν δε επι τας εμβολας ελθωσι, καθεζοντα παντες εχης επι διφρων ελεφαντινων.

15) H. N. l. 35. lect. 45.



videtur. Narrat enim: *Hominis imaginem gypso e facie ipsa primus omnium expressit, ceraque in eam formam gypsi infusa emendare instituit Lystratus Sicyonius. — Hic et similitudinem reddere instituit. — Idem et de signis effigiem exprimere inuenit. Creuitque res in tantum, ut nulla signa statuacue sine argilla fierent. Quo apparet, antiquiorem hanc fuisse scientiam, quam fundendi aeris. Plura addere nolo de hoc loco, quem et oratio contexta et, quae paulo ante praemisi, satis superque interpretantur.*

Inualuit autem consuetudo successu temporis, ut diuites pro cereis imaginibus aeneas quoque, aureas, argenteas atque lapideas curarent exculpendas, postquam Romani, Graecorum atque Asiae regionibus in Prouinciarum formam redactis, statuarias illorum artes atque luxuriam didicerant. Sed vsitator illa fuit Imperatorum demum aetate, quia ante illa tempora scriptorum testimonia desunt. Arte tamen splendidiore et eximia vultus similitudo et varii colores perierunt, quibus cereae olim imagines distinguebantur. Quare PLINIUS suae aetatis institutis aduersantem, reprehendit<sup>16)</sup>: *Aerei ponuntur clypei, argenteae facies, surdo figurarum discrimine, statuarum capita permutantur — aliter apud maiores in atriiis.* Iure meo igitur LIPSIUM<sup>17)</sup> contra omnes fere criticos defendere ausim, qui in OVIDII Fast. Lib. VI, 363. pro: *aerata per atria* legi mauult: *cerata per atria.* Loquitur enim Ouidius de patriciis, qui, capta a Gallis vrbe, inter titulos et imagines maiorum caesi essent. Quis autem credat, poetam his potissimum eruditissimis Faetorum libris ita a gentis suae antiquitatibus abhorruisse, ut, quae tum demum vsurpari inciperent, iam maioribus in vsu fuisse doceret: aereas nimirum imagines pro cereis esse cufas? Vnica HEINSHI emendatio, qui legi iubet: *referata per atria*, cum illa Lipsii decertare et aequalem veri spe-

16) H. N. 35. cap. 2.

17) Conf. Epistol. Quaest. Lib. IV. epist. 3. et suae veluti causae confusus eandem emendationem Elect. I, 29. repetiit. Contra eum recentissimus quoque Faetorum interpres TAVBNERVS cum plurimis tuetur lectionem receptam et de statutis aeneis ibi positus male explicat.



speciem prae se ferre videtur<sup>18</sup>). Eodem modo *LIPIVM* in loco *STATII*<sup>19</sup>) contra alios omnes defendo, cum pro: *viuis certantia vultibus aera emendaret; viuis certantia vultibus ora*. Satis enim constat ex *PLINII* loco, aeneas imagines, quae tum quidem effingerentur, ad ipsam vultus similitudinem parum accedere neque variis coloribus ornari potuisse. — Ceterum causa tantae mutationis, vt aeneae imagines cerearum locum supplerent imperatorum aetate, non adeo laudabilis est atque magno popularium opprobrio affertur a *PLINIO*: *Artes desidia perdidit et quoniam animorum imagines non sunt, negliguntur etiam corporum*.

### §. III.

Sed ne quis arbitretur, sine veterum auctoritate me mihi quidquam sumfisse, pauca scriptorum loca, quae *de externa imaginum forma* agunt, nunc addam. *PLINIVS* (l. l.) eas vocat: *expressos cera vultus*, atque *POLYBIUS* (l. l.) scribit: *ἢ de εἰκῶν ἐστὶ προσωπων εἰς ὁμοιοτητα διαφεροντως ἐξηγερασμενον*, quibus satis superque apparet, *illas imagines non integri corporis, sed oris tantummodo summorumque humerorum speciem praebuisse*: quare graecorum *προσωπων*<sup>20</sup>) optime respondent. Porro variis eas coloribus distinctas fuisse, idem *PLINIVS* testatur (l. l.) verbis: *Imaginum pictura quam maxime similes in aeuum propagabantur figurae*. Pergit deinde: *aerei ponuntur clypei surdo figurarum discrimine*. Cum enim varii colores non amplius distinguant in aeneis clypeis sed plane omittantur ab artificibus, *surdum* illud discrimen, hoc est, paruum, exile atque ignobile appellat, vt ipse alibi (lib. 22, 2.) *surdas herbas* alio adiecto nomine *ignobiles* interpretatur. Etiam *IVVENALIS*<sup>21</sup>) eleganter quaerit: — *quid prodest, Pontice, longo san-*

18) Vid. *HEINSII* notae ad h. l. et varia scriptorum loca, quae in rem suam laudat. In quibus tamen *FLORVS* atque *VALERIVS MAXIMVS* ex laudato *LIVII* loco suam scribendi rationem haussisse videntur.

19) *Thebaid.* l. 2, 214.

20) Vid. *HESYCHIVS* et *SVIDAS* sub hoc voc. et *STEPHANI* thesaur. graec. Tom. III. pag. 1404.

21) *Saty.* VIII. 2.

*Sanguine censerī, pithosque ostendere vultus.* Quare optime enarrat POLYBIUS (l. l.) το γὰρ τὰς τῶν ἐπ' ἀρετῆς δεδοξασμένων ἀνδρῶν εἰκόναι ἰδεῖν ὁμοῦ πάσαις αἰῶσι ζωσῆαι καὶ πεπνευμέναις — τί δ' αὖν καλλίον θεῶν τετρε φάσκει. Neque difficilis est quaestio, vtrum antiquissimis iam temporibus ars illa imagines vario colore pingendi nota fuerit. Nam HOMERVS iam belli Troiani temporibus *rubricam* in honore fuisse docet. <sup>22)</sup> Laudat naues *μιλτοπαρηγους*, quae et alibi *Φωνιτοπαρηγοι* dicuntur: de quo quidem antiquo naues pingendi more multa erudite refert FEITHEVS <sup>23)</sup>. Item PLINIUS enarrat <sup>24)</sup>: *Cinnabari veteres, quae etiamnum vocant monochrommata* (des siluettes) *pingebant* etc. Itaque omnem dubitationem superat illorum sententia, qui in antiquis maiorum imaginibus eundem morem obtinuisse censent, ita quidem mutatum temporis successu, vt varii colores ceræ in-vrendae statim immiscerentur <sup>25)</sup>.

Ab his autem cereis maiorum imaginibus *Clypei*, qui vocantur, non sine causa distingui solent. Iam quidem in laudando clypei vocabulo cum Grammaticis male sedulis certamen de scriptura eius ineundum esset, sed PLINII iudicio confisus <sup>26)</sup> rem nihili silentio praetermittam. *Imagines, margine oblongo cinctae, quae auro, argento, aere* etc. non quidem cera *effingebantur*, recentiori illo Clypei vocabulo indicantur: quod iam LIPSIVS luculenter demonstravit <sup>27)</sup>. Eaedem imagines quoque *thoraces*, sed alia de causa, dicuntur, quia viri formam thorace tenus expressam intuentium oculis offerunt <sup>28)</sup>.

## Notatu

<sup>22)</sup> Vid. Iliad. β, 637.

<sup>23)</sup> In Antiquit. Homer. pag. 500. sq.

<sup>24)</sup> H. N. lib. 33 cap. 38. cum quo conferri meretur caput 36. *Iouis ipsius simulacri faciem Romae diebus festis minio illini solitam, triumphantiumque corpora.*

<sup>25)</sup> Vid. CHRISTIVS l. l. p. 302. et scriptores ibidem laudati.

<sup>26)</sup> Vid. Hist. N. 35. 3. vbi meminit illius discordiae.

<sup>27)</sup> In notis ad Tacitum Annal. II. 83. et in Excursibus ad eundem librum. num. N.

<sup>28)</sup> Vid. VOSSIVS in Etymolog. sub voc. *thorax*.

Notatu quoque dignissimum est, in **PLINII** loco, quem classicum in hac causa laudauimus, addi: *stemmata lineis discurrant ad imagines pictas*. Cum quo conspirat Seneca 29): *Imagines in atrio exponunt et nomina familiae suae longo ordine et multis stemmatum illigata flexuris in parte prima aedium collocant*. Quae sunt igitur stemmata, quibus cinctas maiorum imagines atque variam gentis cuiusuis antiquitatem esse commemoratam accepimus? **ERNESTI** 30) non sine causa opinatur, stemmatum usum post Ciceronis tempora demum inualuisse. Nam omnia loca, in quibus mentio illorum iniicitur, Suetonii aetate non sunt antiquiora. Immo vero si Ciceronem aliosque aetatis eius scriptores euoluamus, aliam nos viam docent, qua veteres Romani suarum gentium et generis antiquitatem defenderunt. **CICERO** dicit 31): *Tua vero nobilitas, Ser. Sulpiti, tametsi summa est, tamen hominibus litteratis et historicis est notior: populo vero et suffragatoribus obscurior — ita non ex sermone hominum recenti, sed ex annalium vetustate eruenda est memoria nobilitatis tuae*. Quod autem de hominibus litteratis h. l. Cicero refert, aliorum testimoniis confirmatur. Tales fuisse *M. Varronem*, *Atticum* et *Messalam* oratorem, affirmat **PLINIVS** (l. l.) atque idem de Attico in eius vita narrat **CORNELIVS NEPOS**, cap. 18, qui varios de familiis singulis libros non sine multa et doctrinae et orationis elegantia ediderunt. Quae cum ita sint, stemmatum originem ante imperatorum tempora collocare non licet, quae occasione vel ab ipsis Attici aliorumque libellis desumpta primum inuenta esse videntur. Quomodo vero comparatum olim fuerit eiusmodi stemma, mihi nondum fatis liquet. Certe res illa non omnis diiudicatur veterum scriptorum testimoniis, quare tot extant virorum doctorum de illis sententiae. Vnam **HARDVINI** adferre sufficiat, qui ad Plinii l. l. stemmata figuras appellat minores et orbiculatas, quae ad latera duabus lineis adstatae fuerint. Quae quidem viri docti interpretatio a

29) Lib. III, de beneficiis, cap. 28.

30) In notis ad Sueton. Neron. cap. 37.

31) Pro Murena, cap. 7.

laudatis supra et Plinii et Senecae verbis parum recedit. Omnino enim ex iis locis adparere videtur, ductis ab utroque imaginis latere transversim lineis, varias inde et quadratas et oblongas figuras extitisse, quibus deinde tanquam in tabula quadam tota nobilitas aui et proavi inscriberetur. Si igitur stemmata cum ipsa imagine non adeo coniuncta fuerunt, sed imaginem tantum ambi-erunt, quia forte in ferti aut coronae modum imaginem includerent: non opus est singulis stemmatis impositas cogitare imagunculas, ut quidam autumant. Quamquam enim eiusmodi imagunculas hodieque in stemmatis plerisque conspicimus, non idem mos apud veteres obtinuerit, necesse est: immo scriptorum silentio atque laudato Senecae loco sententia plane contraria prodit, quia nihil nisi nomina stemmatis iis inscripta fuisse testatur.

A stemmatibus autem *Tituli* distinguuntur, qui cuilibet imagini erant subiecti atque laudes illius, qui hac imagine innueretur, honores, vitam omnem et praeclare facta indicabant. *TIBULLVS*<sup>32)</sup> eiusmodi titulos appellat: *indices*. *IUVENALIS*<sup>33)</sup> autem: *longam et insignem honorum paginam*. Neque iniuste *NEAPOLIS* ex Ouidii verbis:<sup>34)</sup> *perlege dispositas ceras* concludit: ostendi his verbis, nomina gesta que cuiusvis in basi subscripta fuisse. Honores potissimum his titulis inscribebant, quos gesserant in vita, et quo plurimum magistratuum maiorum mentionem facerent, eo splendidior efficiebant titulum. Honores eiusmodi enumerat *LIVIVS*<sup>35)</sup> *Cuius imaginis titulo consulatus censuraque et triumphus aequo animo legetur, si auguratum aut pontificatum adieceritis, non sustinebunt legentium oculi*. Alibi imaginem tot gestis mortui honoribus locupletatam idem scriptor *honoratissimam* dicit *imaginem*.<sup>36)</sup> *IUVENALIS* autem<sup>37)</sup> non tam magistratuum maiorum quam praeclare factorum rationem ineundam suadet. Ait enim: *Primum aliquid da,*

*Quod possim titulis incidere praeter honores.*

Ita praecipui quidquam praeter honores sub imaginibus *Camillarum*, *Fabiorum*, *Scipionum* atque *Ciceronum* legebatur, qui viri Pa-

B 2

trum

32) Lib. IV. eleg. I, 30.

33) Satyr. X, 56.

34) Conf. Fast. I, 591. et notae eius ad h. l.

35) L. X, 7.

36) L. III, 58.

37) Satyr. VIII, 69.

trum Patriae nomine non indigni inter Romanos censebantur. Cum autem artes liberales Romae magis magisque excolerentur, desit paululum titulorum longorum desiderium. ATTICVS enim viros Romanorum nobilissimos, CORNELIO teste, 37) laudare adgressus, sub singulorum imagine facta magistratusque eorum non amplius quaternis binisque versibus descripsit. CICERO idem de Attico testatur 38) verbis: *Epigrammatis tuis, quae in Analtheo posuisti, contenti erimus.* In quo quidem loco contra GRONOVIVM censeo non tam de statua, quam de imagine Ciceronis esse sermonem, quia tum nondum in bibliothecis statuae collocari solebant. Nam sine dubio vterque et Nepotis et Ciceronis locus de bibliotheca Attici intelligitur, cui quidem doctissimorum virorum imagines imponebant. 39) Ceterum nimium istud augendi tituli studium, quod antiquis temporibus Romae vigeat, eo induxit multos, vt falsos honorum titulos maioribus suis adingerent, ideoque omnia, quae poterant cognosci illorum ope, redderent incerta. Qua de re quidem LIVIVS 40) in historia conscribenda saepenumero est quaestus atque hunc prauum ostentandi morem cum laudum funebrium 41) mendaciis, quae tum quoque regnarent, comparauit. An vero his titulis vitia quoque alicuius et res male gestas addiderint, vt aliquo loco me legere memini, non credam: sique in GRVTERI atque FABRETTI inscriptionibus adsint quaedam, quibus eius flagitia quoque, cui postae sunt, contineantur, ab inimicis arbitror in defuncti ignominiam eas esse confectas.

## IV.

Supereff iam, vt de iis quaestionem moueamus, qui iure imaginis suae in atrio ponendae gauderent, quia non cuius Romano ciui eiusmodi vti aedium ornamentis concedebatur. SIGO-

NIVS

37) In eius vita, cap. 18.

38) in Epist. ad Atticum L. I. 16.

39) vid. LIPSIVS: de Bibliothecis cap. X.

40) Lib. XXII, 31. et Lib. VIII, 40.

41) effictae eiusmodi laudationis exemplum vide, sis, in Sueton. Iul. cap. 6.

NIVS 42) atque LIPSIVS 43) iam pluribus et pro more suo perquam docte rem omnem excusserunt, quare nunc quidem breuitati studere licebit. Proprie nemini ius imaginis, nisi *qui magistratum curulem gesserat*, concedebatur, atque eo sensu ius imaginis nihil aliud indicat, quam suae imaginis in atrio ponendae potestatem, quod quidem aliis, vel ex nobili genere oriundis non ita licebat: vt adeo ius illud pleno nomine *imaginis ponendae ius* dici deberet. Assequi illud siue plebeii poterant, qui *noui* inde dicebantur, siue nobiles. Inquiramus igitur, quinam proprie nobiles fuerint? 44) Si nouos homines ab iis distinguas, quamquam hi quoque iure imaginis recipiendo nobilitatem proprie assequerentur, *nobiles* sunt scriptoris romanis, *qui maiorum imaginibus splendent*. Antiquissimis temporibus omnis nobilitas patriciis erat concessa, quia soli ad magistratus maiores admittebantur. Tribunis autem rempublicam commouentibus atque plebeis eadem capessendae reipublicae iura consecutis, ordini utrique et senatorio et plebeio communis est facta nobilitas, solo imaginum iure distincta.

Nemo autem, nisi saltem *Aedilis curulis* munere Romae functus esset, hoc iure uti poterat, quod CICERO 45) aperte testatur. *Habeo, inquit, ob earum rerum laborem et sollicitudinem fructos illos datos, antiquiorem in senatu sententiae dicendae locum, togam praetextam, sellam curulem, ius imaginis ad memoriam posteritatemque prodendae*. Ita enim legi debere pro: *prodendam* demonstrauit GRONOVIVS, 46) eumque contra alios omnes secuti sunt ERNESTI atque GESNERVS. Quoniam autem antea de Quaestura sibi commissa dixerat neque

## B 3

talem

42) de Antiquo iure Civ. Rom. L. II, 20. qui locus in Operibus eius ab ARGELATO editis extat Tom. V, pag. 271 - 275.

43) Elef. I, 29.

44) multis quidem de vera vocabuli huius origine disceptatur. Alii *nobiles* dici arbitrantur, quia quasi *norabiles* sint et noti. Sed magis placet ERNESTI sententia, quam aperuit in Clav. Cicer., vt nobiles sint i. q. *noscebiles*, quia propter magistratus reipublicae nomine gestos facile agnosci possent ab omnibus.

45) in Verrem. l. V, 14. eundem locum in Chrestomathia Ciceron. notis illustrauit GESNERVS.

46) in Obseruat. L. I. cap. 12.

talem ei adscriperat dignitatem, negari non potest, Aedilitatem curulem iure imaginis quemlibet primum donasse, qui, si de plebe esset, *nouus* dicebatur.

Contra tamen SIGONIUS aliquo loco 47) docuit: Nouum hominem apud Liuium dici, et eum, qui magistratum cepit, quem antea non gesserit, et qui primus ex familia sua curulem magistratum gessit — vt ita, quicumque ex nobilibus consul primum crearetur, noui hominis nomine veniret. Sed vir doctissimus alio LIVII loco 48) deceptus haec scripsit, quem corrupte ita legebat: *quia in tali tempore nullus nouis magistratus videbatur mandandus*. Plurimi autem codices non *nouis* sed *nouus* legunt. Praeterea ex quibusdam codd. optime emendauit DRAKENBORGIVS: *nulli pro nullus*, vt plane transposita nunc legi varia lectio iubeat: *nulli nouus magistratus*. Sed ipse Sigonius postea lectionis varietatem perpexisse et priorem mutasse sententiam videtur, cum nec huius loci nec suae sententiae mentionem iniecerit in loco supra laudato, 49) qui haec omnia luculenter pertractat.

*Nobilitatem autem a posteris hereditate esse acceptam*, vel ipsa vocabuli notio supra explicata declarat, quia, quicumque maiorum imagines in atrio ostentare poterat, ne sua quidem adiecta imagine, iam nobilis dicebatur. Eodem modo VLR. HVBERSO) multis et Codicis et veterum scriptorum testimoniis confirmauit: *Adoptatos* quoque in patris nobilitatem successisse, quia ipsi quoque iura cognationis consequerantur. Quo factum est postero tempore, vt quo quis plures familiarum cognationes adoptione contraxerat, eo pluribus vt imaginibus in atrio atque funeribus posset, quae tamen multiplicandarum alienae gentis imaginum consuetudo post Ciceronis tempora magis inualuit. Certum est enim sub imperatoribus tot imaginum funera saepe fuisse elata, vt intuentium oculi stupeperent: atque legimus etiam quosdam, antiquae adhuc consuetudinis tenaces, nouum hunc morem admodum detestatos esse. Quae enim

47) in notis ad LIV. l. VII, I.

48) lib. XXII, 35.

49) de A. I. C. R. l. II, cap. 20.

50) in Praelect. Juris Ciuil. Tom. II, lib. I, tit. 7. num. 2.



enim alia fuit causa, vt MESSALA orator, 51) sua nobilitate admodum inflatus, inferi genti suae prohiberet Leuinorum alienam imaginem, qui tamen, vt ipse, ex gente Valeria oriundi, familiae tantum diuersae erant?

Porro imaginibus quoque a matre acceptis vti in atrio atque funeribus licuit. Exemplo vtar Augusti imperatoris, qui Attia matre prognatus Magnum Pompeium arctissimo contingebat gradu 52). Inde optimo iure conspecta est Pompeii M. imago in funere Augusti 53). Porro antiquissimis iam reipublicae temporibus, cum Roma adhuc sub regibus esset, exempla non desunt, quibus nobilitas mulierum quoque propagata esse demonstratur. Ita LIVIUS 54) Ancum Marcium vna tantum Numae imagine nobilem dicit. Filia enim Numae Ancum pepererat, patre autem ignobili erat vfus, cuius nullibi apud veteres fit mentio, quare Anco a matre tantum nobilitas aui accesserat

Si quis igitur verum arbitratur, et foeminas et pueros nobili loco natos in atris exponere maiorum imagines potuisse, modo ne suas iis infererent, quidam tamen CICERONIS 55) locus aduersari huic opinioni videtur. *Est hoc in more positum, inquit, vt ii, qui beneficio vestro imagines familiae suae consecuti sunt, eam primam habeant concionem, qua gratiam beneficii vestri cum suorum laude coniungant.* — Sed beneficium illud populi Rom., quod Cicero praedicat hoc loco, non imagines ipsas maiorum in atrio ponendas respicit, sed magistratus a maioribus gestos, quibus suae imaginis ponendae iura merebantur. Quodsi igitur iuuenes, nobili loco nati, eosdem magistratus, quibus inclaruerant maiores eorum, consequerentur, Cicero h. l. eos, singulari dicendi genere vfus, imagines familiae suae consecutos esse dixit 56). Praeterea FIGRE-

51) vid. FLIN. H. N. l. 35, 2. et HARDVINI. notae ad l. l.

52) ita docet Sueton. Octav. 4.

53) vid. DIO CASSIVS. Lib. LVI. pag. 678. edit STEPHAN. et pag. 833. edit REIMAR.

54) Lib. I, 34.

55) in Agraria II, 1.

56) ita iam SIGONIVS de Nominibus Rom. cap. VI. interpretatur hunc locum, atque ERNESTI in notis ad h. l. addit: *i. e. peruenere eo, quo*  
ii,

LIVS 57) ex hoc loco male concludit: eos Romae, qui ius imaginis accepissent, publicis orationibus gratias agere solitos esse. Enimvero sententia Ciceronis non ita ad verbum de concessio imaginum iure tantum explicanda videtur, sed omnino *de honoribus populi beneficio acceptis*: eiusque beneficii gratiam Romanos singulari oratione plerumque praedicasse, Cicero certe loco laudato testatur. — Cum autem iuveni loco nobili nato liberior ad summos honores accessus pateret, ideoque mirum quantum Romani in demonstranda imaginum antiquitate desudarent, IVVENALIS, censor aetatis suae tempestivus, *Satyra VIII.* inane illorum studium non inuenuste perstrinxit.

Sed video, me omnem de imaginibus Romanae nobilitatis insignibus tractationem absolvere hac quidem vice non posse. Restant enim nonnulla, quae partim *de loco*, ubi servarentur illae imagines, partim *de vario* illarum usu adspargam, si alio tempore commoda se mihi occasio scribendi obtulerit. Itaque ad id redeo, cuius causa hanc omnem suscepi tractationem. Munus enim Rectoris in Lyceo Torgauiensi a Senatu Civitatis Amplissimo benevole mihi demandatum bono cum Deo auspicatoris, orationem: *de veris vii scholasticae commodis* praemittam.

Ad quam quidem audiendam vos, VIRI ILLUSTRES ET GENEROSISSIMI, PRAESES SACRORVM SUMME VENERABILIS, SENATUS CIVITATIS AMPLISSIME, MINISTRI SACRORVM PLVRIMVM REVERENDI, LYCEI MAGISTRI CLARISSIMI, RELIQUIQUE bonarum litterarum FAVTORES HONORATISSIMI, omni, qua decet, obseruantia humanissime invito. Qua quidem Praesentia VESTRA mihi perquam honorifica si me audientem ornare non dedignamini, non maiori modo animi grati laetitia ad ponenda novi muneris initia me accingam, sed spem quoque non inanem concipiam, fore, vt mihi in posterum quoque VESTRA adiuto benevolentia non sine fructu exoptato versari liceat in animis Iuuenum Carissimorum ad sapientiam instituendis.

ii, quorum imagines ipsi habent in arrio, vt possent et ipsi imaginem suam ibi proponere.

57) in libro: *de Scanis Illustr. Rom. cap. I.*

ULB Halle  
006 032 923

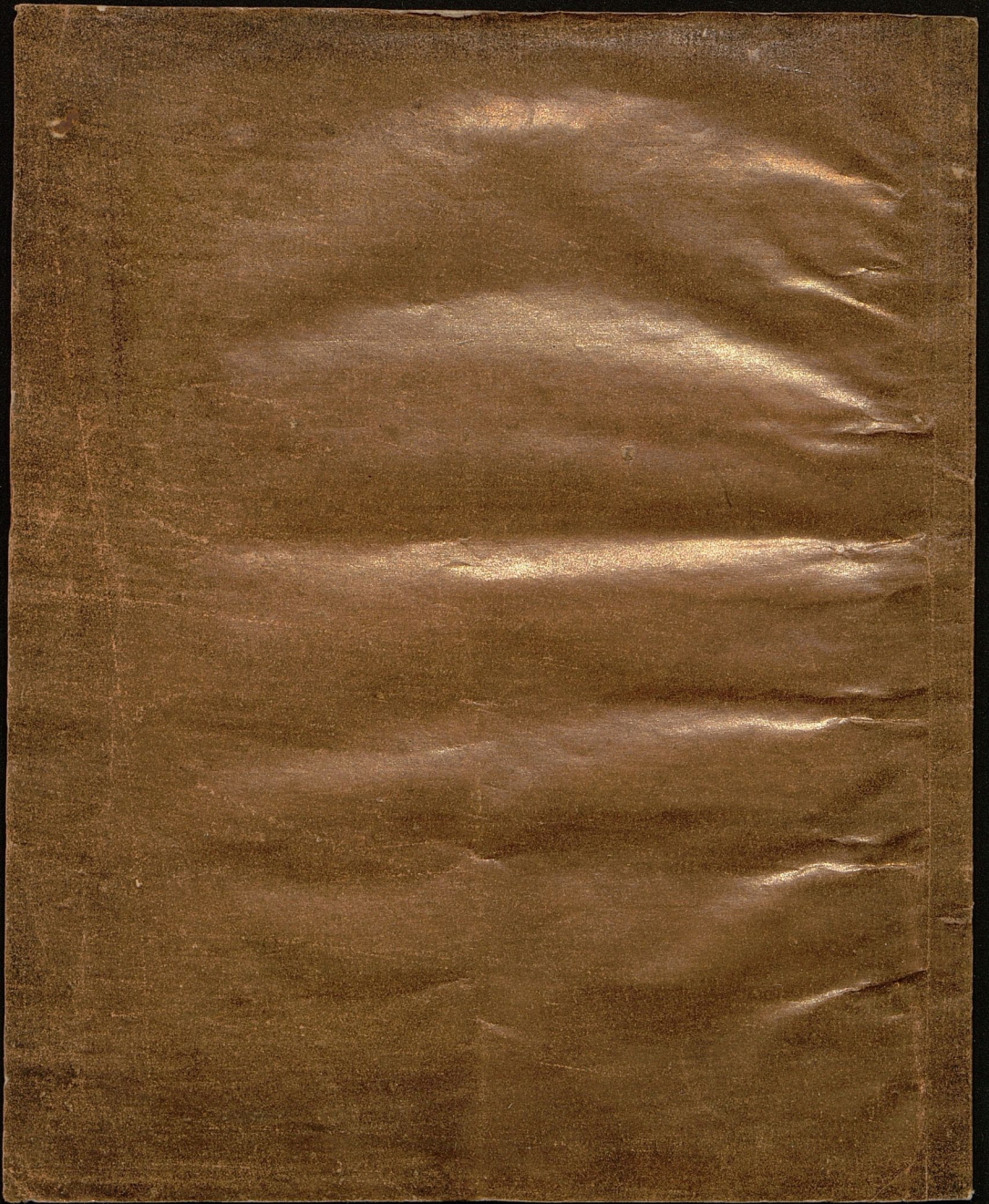
3



VD18

M.F







AD  
**O R A T I O N E M**

MVNERIS IN LYCEO TORGAVIENSI

ADEVNDI CAUSA

D. V. MAII A. C. MDCCCXXXIII.

HORA VIII. MATVTINA

AVDIENDAM

**PATRONOS ET FAVTORES**

INVITAT

ET

DE IMAGINIBVS ROMANAE NOBILITATIS

INSIGNIBVS

DISSERIT

**M. TRAVGOTT FRIDERICVS BENEDICT**

RECTOR DESIGNATVS.



LIPSIÆ

LITTERIS SOMMERI.

